

Марія Бурцева

ІНФОРМАТИВНІ МОЖЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ІМІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ КАНАДИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

У статті оглянуто інформативні можливості дослідження державної політики Канади у сфері імміграції та побудови мультикультурного суспільства у 1976–2012 рр. Здійснено спробу виокремити основні групи джерел, завдяки яким можна вивчити основні прояви та особливості формування та реалізації канадської політики в означених сферах. Головним чином зосереджено увагу на матеріалах, які представлені на різних інтернет-ресурсах, зазначена їх інформативна цінність для вивчення канадської політики стосовно іммігрантів, біженців та інших груп населення.

Ключові слова: Канада, імміграційна політика, мультикультуралізм, інтернет-ресурси, джерельна база.

Вивчення конкретно-історичних прикладів імміграційної політики різних країн світу є важливим напрямом сучасних гуманітарних досліджень. Актуальність наукових пошуків у цій царині пов'язана із тим, що неконтрольована хвиля іммігрантського руху, що активізувалася у середині 2010-х рр., порушує економічний та політичний баланс тих держав, які стали основним напрямком руху та притулком для новоприбулого населення. Одним із наслідків таких процесів є руйнування засад толерантного та багатокультурного суспільства, що спричиняє критичні ситуації та, з іншого боку, надає можливості винести уроки подолання подібних кризових явищ. Однією з таких «країн іммігрантів» є Канада — приклад вдалого поєднання політики щодо іммігрантів та біженців і політики мультикультуралізму, завдяки чому вдалось уникнути серйозної кризи у державі та суспільстві. Тому наукові дослідження, присвячені вивченню імміграційної політики Канади, мають важливе теоретичне та практичне значення.

Грунтовне вивчення поставлених дослідницьких завдань неможливе без доступу до джерел, на яких має бути побудоване будь-яке історичне дослідження. Тому напрацювання інших науковців та доступ до джерел є важливою складовою дослідницького процесу. Певною мірою характеристику джерел з канадознавчої тематики можна простежити у публікаціях вітчизняних та зарубіжних дослідників, наприклад таких як: Т. Армстронг, М. Владимірова¹, Л. Джексон, Д. Довідіо,

¹ Владимірова М.А. Законодательные основы иммиграционной политики Канады / М.А. Владимірова // США. Канада: Экономика, политика, культура: Ежемесячный научный и общественно-политический журнал. — 2002. — №. 9. — С. 109–121.

В. Ессес², В. Ноулз³, Д. Ріц⁴, І. Черненко⁵ та ін. Найбільш глибоко це подано в авторефератах дисертацій та самих дисертаційних дослідженнях різних сегментів канадознавчих студій. Автори, як правило, окреслюють основні типи використаних джерел, які надають можливість дізнатися про канадську історію, політику, культуру та інші аспекти. Утім, дослідники мало уваги приділяють характеристиці потенційно доступних матеріалів.

Метою дослідження у рамках даної публікації є узагальнення відомостей про історичні джерела з вивчення канадської імміграційної політики та їх інформативних можливостей. Особливий акцент пропонується зробити на характеристиці інтернет-ресурсів, оскільки саме вони є найбільш доступними для дослідження. Здебільшого у тексті зосереджена увага на матеріалах, які дозволяють вивчати імміграційну політику періоду 1976–2012 рр. Даний період є цікавим для дослідження у зв'язку з тим, що саме у 1976 р. був прийнятий Закон про імміграцію, згідно з яким вперше були визначені цілі канадської

² Esses V.M. The Immigration Dilemma: the Role of Perceived Group Competition, Ethnic Prejudice, and National Identity / V.M. Esses, J.F. Dovidio, L.M. Jackson, T.L. Armstrong // Journal of Social Issues. — 2001. — Vol. 57, №. 3. — P. 389–412.

³ Knowles V. Strangers at Our Gates: Canadian Immigration and Immigration Policy, 1504–1990. — Toronto ; High Town ; Tonawanda: Dundurn Press, 1997. — 240 p.

⁴ Reitz J.G. Tapping Immigrants' Skills: New Directions for Canadian Immigration Policy in the Knowledge Economy / J.G. Reitz // Law and Business Review of the Americas. — 2005. — Vol. 11. — № 1. — P. 2–20.

⁵ Черненко І.Л. Конституційно-правовий механізм зовнішніх відносин Канади : фвтореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.02 «Конституційне, муніципальне право». — К., 2004. — 18 с.

імміграційної політики, а у 2012 р. був прийнятий Законопроект С-31, або Закон про захист канадської імміграційної системи, який суттєво ускладнив процедуру імміграції до цієї країни. Цей часовий проміжок був важливим періодом розвитку імміграційної політики Канади, який заслуговує на особливу увагу дослідників. У статті також міститься огляд тих джерел, які є корисними та інформативними для дослідників канадської імміграційної політики й інших хронологічних періодів. Враховуючи вищезазначене, завданнями статті визначено наступне: охарактеризувати інтернет-ресурси та рівень їхньої інформаційної цінності, спробувати класифікувати електронну джерельну базу, а також узагальнити можливості дослідження імміграційної політики Канади й пов'язаної із нею політики мультикультуралізму за допомогою наявних у всесвітній мережі матеріалів.

Документи та матеріали, які можуть скласти джерельну базу для наукового вивчення імміграційної політики Канади 1976–2012 рр., представлені на сайтах інтернет-ресурсів цієї країни різних рівнів — від офіційних веб-сайтів центральних федеральних та місцевих органів влади і до веб-сторінок недержавних громадських організацій. Увесь означений комплекс за змістовими ознаками можна поділити на певні групи.

Перша група представлена нормативною документацією, яка об'єднує ділові офіційні документи вищих органів влади, і представлена активними джерелами та дипломатичними актами. Актові джерела (законодавчі акти, укази, рішення тощо) допомагають визначити зміст і напрями державної політики на різних етапах суспільного життя. Дипломатичні акти — міжнародні договори, угоди, ноти, послання, заяви тощо — відображають принципи політики держави та її місце на міжнародній арені, чим доповнюють внутрішньодержавну позицію.

Канадські нормативні документи, присвячені питанням імміграційної політики цієї держави та політики мультикультуралізму в 1976–2012 рр., ґрунтовно представлені на сайті Міністерства юстиції Канади⁶. Саме на цьому порталі розміщена переважна більшість канадської законодавчої бази — як матеріали, що стосуються внутрішнього життя держави, так і міжнародні договори. Веб-сторінка містить упорядковані за алфавітним порядком та доступні для читання й завантаження законодавчі акти, прийняті вищими органами управління (від 1867 р. і дотепер). Такі види нормативних джерел, як дебати та журнали засідань Сенату і Палати громад із 1867 р., доступні для читання на електронній

⁶ Department of Justice [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.justice.gc.ca/eng/index.html>

сторінці Парламентської бібліотеки⁷. Цей ресурс дозволяє ознайомитись із дебатами обох палат парламенту стосовно прийняття законодавчих імміграційних актів, аргументами щодо підтримки або заперечення різних аспектів цієї політики, мотивацією парламентарів щодо створення чи то скорочення відповідальних за імміграційні питання міністерств тощо. Зазначені електронні ресурси надають можливість дослідникам працювати із оригінальними оцифрованими документами, які, своєю чергою, дозволяють аналізувати процеси, які відбувались у державній політиці Канади у сфері імміграції та багатокультурності.

Наступна група ресурсів представлена інформативно-виконавськими документами та матеріалами, які охоплюють інформаційні звіти та довідки стосовно діяльності владних структур, організацій та громадських об'єднань, що пов'язані з розробкою та реалізацією імміграційної політики. Також до цієї групи джерел можна віднести бюлетені та матеріали, призначені для майбутніх та чинних іммігрантів чи біженців до Канади. Програмні та звітні матеріали можна знайти на інтернет-сторінках більшості державних структур та громадських організацій, діяльність яких тією чи іншою мірою стосується різних аспектів політики імміграції чи побудови багатокультурного суспільства. Наприклад, державну документацію можна знайти на веб-сайтах парламенту⁸ (Сенату та Палати громад), урядових міністерств, провінційних органів влади тощо. Відомості для біженців та іммігрантів, такі як інформування потенційних переселенців щодо правил імміграції, пакетів документів, умов, анонсованих подій тощо, також представлені як на веб-сторінках центральних федеральних органів, так і на інтернет-сайтах провінційної влади.

Варто зазначити, що матеріали інформативно-виконавського типу для дослідження імміграційної політики Канади здебільшого зосереджені на двох офіційних інтернет-ресурсах: веб-сайтах Міністерства імміграції, біженців та громадянства Канади⁹ і Міністерства Канадського спадку¹⁰. Вони варті уваги дослідників, оскільки містять звіти щодо реалізації Акту мультикультуралізму та імміграційної політики, інформаційні бюлетені та аналітичні публікації, спрямовані на регулю-

⁷ Canadian Parliamentary Historical Resources [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://parl.canadiana.ca/?usrlang=en>

⁸ Parliament of Canada [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.parl.gc.ca/default.aspx?Language=E>

⁹ Immigration, Refugees and Citizenship Canada [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.cic.gc.ca/english/department/index.asp?_ga=1.248556039.1489920339.1454882585

¹⁰ Canadian Heritage [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.canada.ca/en/canadian-heritage.html>

вання й сприяння інтеграції іммігрантів до канадського суспільства.

Окрім цього, важливе джерело становлять матеріали, які інформують про заходи, спрямовані на забезпечення та популяризацію демократії та поваги прав людини, захист свободи віросповідання, захист прав сексуальних меншин, забезпечення і розширення прав та можливостей для жінок і дітей, а також про діяльність, спрямовану на захист цих груп населення (у Канаді та поза її межами). Їх переважна більшість зосереджена на офіційній сторінці Міністерства глобальних справ Канади (аналог МЗС)¹¹. Там само міститься значний обсяг відомостей стосовно міжнародної співпраці з державами із різних регіонів світу, звіти та плани, а також доступна інформація про діяльність відділів міністерства з питань релігійної свободи та з питань історії.

Для вивчення імміграційної політики Канади важливе значення має комплекс документів та матеріалів, що міститься на офіційній сторінці міжнародної організації Метрополіс¹². Ця структура проводить порівняльні дослідження, а також розробляє рекомендації щодо державної політики у сфері імміграції, багатоманітності та інтеграції іммігрантів для різних країн світу (об'єднує понад 20 держав, серед яких США, Ізраїль, Аргентина, країни Азійсько-Тихоокеанського регіону та більшість країн Західної Європи). Так, для тих, хто досліджує Канаду, означений ресурс пропонує результати соціальних і гуманітарних досліджень¹³, аналіз програм громадянства та імміграції Канади, звіти щодо різних аспектів цієї політики¹⁴.

Таким чином, дослідники мають доступ до інформації про здійснення державою політики ознайомлення та забезпечення толерантності та взаємоповаги у суспільстві Канади. Документи інформативно-виконавського типу надають можливість з'ясувати прагнення, погляди та настрої, що поширюються у канадському суспільстві, результати діяльності різноманітних структур, їх відповідність державним напрямом і темпам провадження імміграційної політики та мультикультуралізму.

¹¹ Global Affairs Canada [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.international.gc.ca/departement-ministere/index.aspx?lang=eng>

¹² Metropolis Program. Enhancing Policy Through Research [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://canada.metropolis.net/aboutus/aboutus_e.html

¹³ Report on the Mid-Term Review on the Second Phase (2002–07) of the Metropolis Project Canada // Social Science and Humanities Research Council of Canada. — Atlantic ; Montreal ; Toronto ; Vancouver, 2006. — 21 p.

¹⁴ Internal Review of the Metropolis Project. What are the Benefits for CIC? // Evaluation Division Research and Evaluation Branch. — Citizenship and Immigration Canada, 2006. — 18 p.

Діловодні та судово-слідчі матеріали формують наступну групу джерел, яка об'єднує документацію на кшталт звітів та матеріалів судових справ щодо захисту різних категорій населення, зокрема біженців та іммігрантів. Даний тип джерел представлений на веб-сайтах таких організацій, як Канадська комісія з прав людини¹⁵, Рада Канади з імміграції та біженців¹⁶, Трибунал із прав людини у Канаді¹⁷ та Фундація расових відносин у Канаді¹⁸. Звіти та актуальні питання стосовно порушень проти жінок доступні на офіційній електронній сторінці Міністра у справах жінок у Канаді¹⁹.

У сукупності діловодні та судово-слідчі матеріали надають можливість дослідникам простежити шляхи забезпечення виконання Законів щодо захисту іммігрантів та біженців, із процесом провадження антидискримінаційної політики та конкретними кроками побудови толерантного мультикультурного суспільства.

Виключну цінність для дослідження має статистична документація — група джерел, представлена матеріалами конкретно-соціологічних досліджень, у яких висвітлені різноманітні аспекти канадського політичного й суспільного життя: від питань імміграції та мультикультуралізму до стереотипів стосовно Канади й канадійців чи то стану навколишнього середовища.

Джерела цього типу масово представлені на кількох інтернет-ресурсах. Так, електронний архів уряду Канади²⁰ містить результати офіційних статистичних досліджень, які стосувались питань державної імміграційної політики та підсумовували зміни у цій сфері й проводились щорічно у період із 1966 по 1996 рр. Іншою базою статистичних документів є веб-сторінка Канадського Інституту Енвіроніки (The Environics Institute)²¹, де розміщені результати досліджень канадського суспільства 2000-х рр., у яких розглянуто питання

¹⁵ Canadian Human Rights Commission [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.canada.ca/en/human-rights-commission.html>

¹⁶ Immigration, Refugees and Citizenship Canada [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.cic.gc.ca/english/department/index.asp?_ga=1.24855603.9.1489920339.1454882585.

¹⁷ Canadian Human Rights Tribunal [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.chrt-tcdp.gc.ca/NS/index-eng.asp>

¹⁸ Canadian Race Relations Foundation [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.crrf-fcrr.ca/en/?lang=english>

¹⁹ Status of Women Canada [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.swc-cfc.gc.ca/index-en.html>

²⁰ Government of Canada web-archive [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.collectionscanada.gc.ca/webarchives/*/http://www.cic.gc.ca/english/pub/index-2.html

²¹ The Environics Institute [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.environicsinstitute.org/>

державної політики та соціальних змін у Канаді. У тому числі доступно чимало статистичних даних та результатів соціологічних опитувань із різних аспектів імміграційної політики та мультикультурного суспільства.

Статистична інформація регіональних масштабів у різних обсягах представлена на деяких інтернет-сторінках представництв провінційних владних органів. Так, інформація цього типу доступна на веб-сайтах Бюро статистики Північно-західних територій²², Бюро статистики Юкону²³, Відділу імміграції Острову Принца Едварда²⁴ та урядів Квебека²⁵ і Манітоби²⁶. Статистичні матеріали щодо громадянства, імміграції та мультикультуралізму Канади дозволяють детально розібратись у характері змін та особливостях імміграційних процесів другої половини ХХ ст. загалом та 1976-2012 рр. зокрема.

Зрештою, корисними для дослідників можуть бути джерела особового походження — група матеріалів, що містить у собі власні думки, позиції, роздуми представників різних соціальних та етнічних груп. У випадку вивчення імміграційної політики та питань мультикультурності даний блок документів представлений різноманітними відкритими інтерв'ю та опитуваннями, роздумами або дописами у мережі (наприклад, у формі блогів) та публіцистичними матеріалами різних канадських громад. Інформативну цінність мають тексти, які стосуються оцінки політики імміграції та мультикультуралізму, успішності або неуспішності їхнього впровадження, особливості реалізації політичних принципів щодо окремих категорій населення: етнічних, культурних, релігійних громад тощо. Матеріали такого плану представлені, наприклад, у низці видань згаданого проекту Метрополіс: «Канадське розмаїття: міжнародна імміграція...»²⁷, «Наші рідні

міста: Британська Колумбія»²⁸ або іммігрантське видання «Канадійські записки»²⁹ тощо. Матеріали цієї групи надають можливість дізнатися про різноманітні недоліки або перешкоди у реалізації політичних реформувань, а також про вдало втілені аспекти імміграційної політики та політики мультикультуралізму через погляд на життя іммігрантів та біженців у Канаді.

На окрему увагу заслуговують різноманітні джерела, які є частково відкритими й доступними в інтернет-мережі. Мова йдеться про архівні, бібліотечні та музейні матеріали, які охоплюють різні змістові аспекти: соціально-економічні, політичні, правничі, культурологічні та ін. Серед них частково представлені фото-, відеоматеріали, газетно-журнальна публіцистика тощо, доступні на електронних сторінках бібліотек, архівів, музеїв. До інтернет-ресурсів, які містять такі матеріали, відносяться веб-сайти Канадського музею імміграції³⁰, Канадського музею історії³¹, Канадського музею прав людини³², Музею війни³³, та бібліотек і архівів Канади³⁴. Навіть частково доступні джерела можуть бути корисними для дослідження імміграційної політики Канади, оскільки вони є носіями дидактичної інформації і надають можливість ознайомлення із візуальними або ж газетно-публіцистичними тематичними матеріалами та зрештою доповнюють картину вивчення імміграційної політики Канади та інші виміри історії цієї країни.

Підсумовуючи вищевикладене й відповідаючи на поставлені завдання, можна впевнено відзначити, що інтернет-ресурси є дійсно суттєвими за інформативністю і представляють чималий масив різноманітної інформації для дослідників імміграційної політики Канади загалом і аспектів політики мультикультуралізму та імміграції у 1976-2012 рр зокрема. Можна узагальнити, що різноманітні типи документів, які доступні

²² Northwest Territories Bureau of Statistics [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.statsnwt.ca/publications/statistics-quarterly/index.html>

²³ Yukon Government: Statistics Archives [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.eco.gov.yk.ca/stats/archives.html>

²⁴ Prince Edward Island: Office of Immigration [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.gov.pe.ca/immigration/>

²⁵ Statistiques sur la présence au Québec de l'immigration récente [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.midi.gouv.qc.ca/fr/recherches-statistiques/stats-etablis-immigrants.html>

²⁶ Manitoba: Canada Welcomes Newcomers. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.immigratemanitoba.com/guides-and-resources/>

²⁷ Belkhdja C. La migration internationale: l'émergence de l'étudiant mobile ; International Migration: the Emergence of the Mobile Student / C. Belkhdja, M. Fama, N. Alboim [etal.]. — Montreal: The Association for Canadian Studies, 2011. — 116 p.

²⁸ Immigration: Bringing the World to Canada. British Columbia / D. Hiebert, J. Boyer, D. Ley [et al.] // Our Diverse Cities. — Ontario : Metropolis ; Citizenship and Immigration Canada, 2011. — № 8. — 148 p.

²⁹ Immigrant Mental Health ; La santé mentale des immigrants / L. Simich, E. Ng, A.W. Chen [et al.] // Canadian Issues. — Montreal : Association for Canadian Studies, 2010. — 118 p.

³⁰ Canadian Museum of Immigration at Pier 21 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.pier21.ca/home>

³¹ Canadian Museum of History [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.historymuseum.ca/>

³² The Canadian Museum for Human Rights [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://humanrights.ca/>

³³ Canadian War Museum [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.warmuseum.ca/?CategoryID=654>

³⁴ Library and Archives Canada [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.canada.ca/en/library-archives.html>

у всесвітній мережі, надають можливість проведення якісних наукових досліджень, присвячених багатьом аспектам канадської імміграційної політики та побудові мультикультурного суспільства. Зрештою, канадознавчі студії потребують подальшого вивчення різноманітних питань

щодо канадської історії, політики, культури тощо, а завдяки інтернет-ресурсам та їх доступності проведення досліджень можливе навіть при перебуванні за межами Канади.

ДЖЕРЕЛА

1. Владимірова М.А. Законодательные основы иммиграционной политики Канады / М.А. Владимірова // США ; Канада: Экономика, политика, культура : Ежемесячный научный и общественно-политический журнал. — 2002. — № 9. — С. 109–121.
2. Черненко І.Л. Конституційно-правовий механізм зовнішніх відносин Канади : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.02 «Конституційне, муніципальне право» / І.Л. Черненко. — К., 2004. — 18 с.
3. Belkhodja C. La migration internationale: l'émergence de l'étudiant mobile ; International Migration: the Emergence of the Mobile Student / C. Belkhodja, M. Fama, N. Alboim [et al.]. — Montreal : The Association for Canadian Studies, 2011. — 116 p.
4. Canadian Heritage [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.canada.ca/en/canadian-heritage.html>
5. Canadian Human Rights Commission [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.canada.ca/en/human-rights-commission.html>
6. Canadian Human Rights Tribunal [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.chrt-tcdp.gc.ca/NS/index-eng.asp>
7. Canadian Museum of History [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.historymuseum.ca/>
8. Canadian Museum of Immigration at Pier 21 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.pier21.ca/home>
9. Canadian Parliamentary Historical Resources [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://parl.canadiana.ca/?usrlang=en>
10. Canadian Race Relations Foundation [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.crrf-fcrr.ca/en/?lang=english>
11. Canadian War Museum [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.warmuseum.ca/?CategoryID=654>
12. Department of Immigration, Refugees and Citizenship Canada [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.cic.gc.ca/english/department/index.asp?_ga=1.248556039.1489920339.1454882585
13. Department of Justice [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.justice.gc.ca/eng/index.html>
14. Esses V.M. The Immigration Dilemma: the Role of Perceived Group Competition, Ethnic Prejudice, and National Identity / V.M. Esses, J.F. Dovidio, L.M. Jackson, T.L. Armstrong // Journal of Social Issues. — 2001. — Vol. 57, № 3. — P. 389–412.
15. Global Affairs Canada [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.international.gc.ca/department-ministere/index.aspx?lang=eng>
16. Government of Canada web-archive [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.collectionscanada.gc.ca/webarchives/*/http://www.cic.gc.ca/english/pub/index-2.html
17. Immigrant Mental Health ; La santé mentale des immigrants / L. Simich, E. Ng, A.W. Chen [et al.] // Canadian Issues. — Montreal : Association for Canadian Studies, 2010. — 118 p.
18. Immigration, Refugees and Citizenship Canada [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.cic.gc.ca/english/department/index.asp?_ga=1.248556039.1489920339.1454882585
19. Immigration: Bringing the World to Canada. British Columbia / D. Hiebert, J. Boyer, D. Ley [et al.] // Our Diverse Cities. — Ontario : Metropolis ; Citizenship and Immigration Canada, 2011. — № 8. — 148 p.
20. Internal Review of the Metropolis Project. What are the Benefits for CIC? // Evaluation Division Research and Evaluation Branch. — Citizenship and Immigration Canada, 2006. — 18 p.
21. Knowles V. Strangers at Our Gates: Canadian Immigration and Immigration Policy, 1504–1990 / V. Knowles. — Toronto ; High Town ; Tonawanda : Dundurn Press, 1997. — 240 p.

22. Library and Archives Canada [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.canada.ca/en/library-archives.html>
23. Manitoba: Canada Welcomes Newcomers. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.immigratemanitoba.com/guides-and-resources/>
24. Metropolis Program. Enhancing Policy Through Research [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://canada.metropolis.net/aboutus/aboutus_e.html.
25. Northwest Territories Bureau of Statistics [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.statsnwt.ca/publications/statistics-quarterly/index.html>. — Назва з екрану.
26. Parliament of Canada [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.parl.gc.ca/default.aspx?Language=E>. — Назва з екрану.
27. Prince Edward Island: Office of Immigration [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.gov.pe.ca/immigration/>
28. Reitz J.G. Tapping Immigrants' Skills: New Directions for Canadian Immigration Policy in the Knowledge Economy / J.G. Reitz // *Law and Business Review of the Americas*. — 2005. — Vol. 11. — № 1. — P. 2–20.
29. Report on the Mid-Term Review on the Second Phase (2002–07) of the Metropolis Project Canada // *Social Science and Humanities Research Council of Canada*. — Atlantic ; Montreal ; Toronto ; Vancouver, 2006. — 21 p.
30. Statistiques sur la présence au Québec de l'immigration récente [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.midi.gouv.qc.ca/fr/recherches-statistiques/stats-etablis-immigrants.html>
31. Status of Women Canada [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.swc-cfc.gc.ca/index-en.html>
32. The Canadian Museum for Human Rights [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://humanrights.ca/>
33. The Environics Institute [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.environicsinstitute.org/>
34. Yukon Government: Statistics Archives [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.eco.gov.yk.ca/stats/archives.html>

REFERENCES

1. Vladimirova M.A. *Zakonodatelnyie osnovy immigratsionnoi politiki Kanady* / M.A. Vladimirova // *SShA. Kanada: Ekonomika, politika, kultura: Ezhemesiachnyi nauchnyi i obshhestvenno-politicheskiy zhurnal*. — 2002. — № 9. — S. 109–121.
2. Chernenko I.L. *Konstitutsiino-pravovyi mekhanizm zovnishnikh vidnosyn Kanady: Avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. yuryd. nauk: 12.00.02 «Konstytutsiine, munitsypalne pravo.»* / I.L. Chernenko. — K., 2004. — 18 s.
3. Belkhodja C. *La migration internationale: l'émergence de l'étudiant mobile ; International Migration: the Emergence of the Mobile Sstudent* / C. Belkhodja, M. Fama, N. Alboim [et al.]. — Montreal: The Association for Canadian Studies, 2011. — 116 p.
4. Canadian Heritage [Elektronnyy resurs]. — Rezhym dostupu: <https://www.canada.ca/en/canadian-heritage.html>.
5. Canadian Human Rights Commission [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <https://www.canada.ca/en/human-rights-commission.html>
6. Canadian Human Rights Tribunal [Elektronnyy resurs]. — Rezhym dostupu: <http://www.chrt-tcdp.gc.ca/NS/index-eng.asp>
7. Canadian Museum of History [Elektronnyy resurs]. — Rezhym dostupu: <http://www.historymuseum.ca/>
8. Canadian Museum of Immigration at Pier 21 [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <http://www.pier21.ca/home>
9. Canadian Parliamentary Historical Resources [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <http://parl.canadiana.ca/?usrlang=en>
10. Canadian Race Relations Foundation [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <http://www.crrf-fcrr.ca/en/?lang=english>
11. Canadian War Museum [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <http://www.warmuseum.ca/?CategoryID=654>
12. Department of Immigration, Refugees and Citizenship Canada [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: http://www.cic.gc.ca/english/department/index.asp?_ga=1.248556039.1489920339.1454882585

13. Department of Justice [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <http://www.justice.gc.ca/eng/index.html>
14. Esses V.M. The Immigration Dilemma: the Role of Perceived Group Competition, Ethnic Prejudice, and National Identity / V.M. Esses, J.F. Dovidio, L.M. Jackson, T.L. Armstrong // Journal of Social Issues. — 2001. — Vol. 57, № 3. — P. 389–412.
15. Global Affairs Canada [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <http://www.international.gc.ca/department-ministere/index.aspx?lang=eng>. — Nazva z ekranu
16. Government of Canada web-archive [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: http://www.collectionscanada.gc.ca/webarchives/*/http://www.cic.gc.ca/english/pub/index-2.html
17. Immigrant Mental Health ; La santé mentale des immigrants / L. Simich, E. Ng, A.W. Chen [et al.] // Canadian Issues. — Montreal: Association for Canadian Studies, 2010. — 118 p.
18. Immigration, Refugees and Citizenship Canada [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: http://www.cic.gc.ca/english/department/index.asp?_ga=1.248556039.1489920339.1454882585
19. Immigration: Bringing the World to Canada. British Columbia / D. Hiebert, J. Boyer, D. Ley [et al.] // Our Diverse Cities. — Ontario: Metropolis; Citizenship and Immigration Canada, 2011. — № 8. — 148 p.
20. Internal Review of the Metropolis Project. What are the Benefits for CIC? // Evaluation Division Research and Evaluation Branch. — Citizenship and Immigration Canada, 2006. — 18 p.
21. Knowles V. Strangers at Our Gates: Canadian Immigration and Immigration Policy, 1504–1990 / V. Knowles. — Toronto — High Town — Tonawanda: Dundurn Press, 1997. — 240 p.
22. Library and Archives Canada [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <https://www.canada.ca/en/library-archives.html>
23. Manitoba: Canada Welcomes Newcomers. [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <http://www.immigratemanitoba.com/guides-and-resources/>
24. Metropolis Program. Enhancing Policy Through Research [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: http://canada.metropolis.net/aboutus/aboutus_e.html. — Nazva z ekranu
25. Northwest Territories Bureau of Statistics [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <http://www.statsnwt.ca/publications/statistics-quarterly/index.html>
26. Parliament of Canada [Elektronnyi resurs] — Rezhym dostupu: <http://www.parl.gc.ca/default.aspx?Language=E>
27. Prince Edward Island: Office of Immigration [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <http://www.gov.pe.ca/immigration/>
28. Reitz J.G. Tapping Immigrants' Skills: New Directions for Canadian Immigration Policy in the Knowledge Economy / J.G. Reitz // Law and Business Review of the Americas. — 2005. — Vol. 11., № 1. — P. 2–20.
29. Report on the Mid-Term Review on the Second Phase (2002–07) of the Metropolis Project Canada // Social Science and Humanities Research Council of Canada. — Atlantic — Montreal — Toronto — Vancouver, 2006. — 21 p.
30. Statistiques sur la présence au Québec de l'immigration récente [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <http://www.midi.gouv.qc.ca/fr/recherches-statistiques/stats-etablis-immigrants.html>.
31. Status of Women Canada [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <http://www.swc-cfc.gc.ca/index-en.html>
32. The Canadian Museum for Human Rights [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <https://humanrights.ca/>
33. The Environics Institute [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <http://www.environicsinstitute.org/>
34. Yukon Government: Statistics Archives [Elektronnyi resurs]. — Rezhym dostupu: <http://www.eco.gov.yk.ca/stats/archives.html>

Мария Бурцева

ИНФОРМАТИВНЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ ИЗУЧЕНИЯ ИММИГРАЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ КАНАДЫ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ

В статье уделяется внимание обзору информативных возможностей исследования государственной политики Канады в сфере иммиграции и построения мультикультурного общества в 1976–2012 гг. Предпринята попытка выделения главных источников, благодаря которым можно изучить основные проявления и особенности формирования и реализации канадской политики в указанных сферах. Главным образом внимание сосредоточено на материалах, представленных на

различных интернет-ресурсах, указана их информативная ценность для изучения канадской политики относительно иммигрантов, беженцев, и других групп населения.

Ключевые слова: Канада, иммиграционная политика, мультикультурализм, интернет-ресурсы, источниковая база.

Mariia Burtseva

INFORMATIVE POSSIBILITIES OF CANADIAN IMMIGRATION POLICY STUDIES AT THE PRESENT STAGE

Immigration is very important in modern society. Different countries and their governments are faced with challenges caused by waves of immigration. Thousands of refugees and immigrants with different backgrounds are looking for their new home. As a result, a number of European states are going through a crisis of multiculturalism and tolerance.

Therefore processes of the mass relocation need to be studied. Both practices of successful and unsuccessful immigration policy are important for researchers. The same is true of studying the policy of diversity and multiculturalism. Thus, there were failures of the politics of "Melting pot" in the former socialistic states. For instance, there was the Socialist Federal Republic of Yugoslavia with the idea of "Yugoslavian people". Similarly, there was the idea of creating "Soviet people" in the USSR.

In contrast, there was also successful immigration and multicultural policy. Besides, researchers should explore the regions where thousands and millions of immigrants and refugees have created a multi-ethnic society with different cultural, religious, linguistic traditions etc. But the diversity in these countries did not lead to conflicts within the society.

Studying successful experience could give us an opportunity to understand the way of reaching tolerance in this multicultural world. One of the regions with successful experience is the Canadian Federation. Owing to the development of its own immigration policy in the 1960s, the Canada gave a new life to immigrants and refugees from different regions.

In this paper the attention is paid to the review of the informative possibilities for researching Canada's state policy in the fields of immigration and constructing of multicultural society in 1976-2012. It was made an attempt to classify the main groups of sources which help to research basic signs and features of the formation and implementation of the Canadian state policy in both fields.

The article is mainly focused on the materials which are available on various Web-sites. The informative possibilities of materials for studying of Canadian policy towards immigrants and refugees are indicated.

Key words: Canada, immigration policy, multiculturalism, Web-sites, resources.

Дата надходження статті до редколегії 17.05.2016 р.